

РАЙОНУВАННЯ ПРОМИСЛОВИХ ЛАНДШАФТІВ РЕГІОНУ ВИДОБУТКУ Й ПЕРЕРОБКИ УРАНОВИХ РУД В УКРАЇНІ

Особливості просторового розташування й формування, якісне різноманіття промислових ландшафтів урановидобувного регіону України дають можливість провести їх комплексне районування. Питанням районування промислових ландшафтів ще не приділено достатньо уваги [6]. Ф.М. Мільков запропонував систему таксономічних структур для класу промислових ландшафтів – район, округ, провінція [6]. В Україні систему таксономічних структур Ф.М. Мількова при районуванні техногенних [2] і промислових ландшафтів використовували Г.І. Денисик [3], А.В. Гудзевич [1], В.Л. Казаков [4] та інш. Польові дослідження підтверджують, що цю систему можна використовувати й у процесі районування промислових ландшафтів урановидобувного регіону України.

Промислові ландшафти здебільшого є складовими частинами регіональних структур природничого (фізико-географічного й антропогенного) районування й завжди мають ознаки належності до них. У процесі районування промислових ландшафтів регіону видобутку й переробки уранових руд в Україні виділено один промисловий округ і три промислових райони.

Бузько-Дніпровський урановидобувний округ – об'єднує промислові ландшафти родовищ урановидобувного регіону України, що знаходяться в подібних природних умовах. За адміністративним поділом, урановидобувний промисловий округ України розташований в межах трьох областей – Кіровоградської, Дніпропетровської і Миколаївської.

На схемі детальнішого районування промислових (гірничопромислових) ландшафтів Правобережної України [3] урановидобувний промисловий округ розташований у краю Промислового Придніпров'я, двох гірничорудних – Олександрійському буровугільному й Криворізько-Нікопольському залізородно-марганцевому та шести гірничорудних районах (рис. 1).

У структурі Бузько-Дніпровського урановидобувного промислового округу переважають промислові та супутні їм ландшафтні комплекси, формування яких зумовлено видобутком і переробкою залізних та уранових руд. Наявність радіоактивних і токсичних речовин, що виділяються у процесі виробництва та радіаційний фон, який вони формують в регіоні видобутку, а також їх вплив на здоров'я і життєдіяльність населення, призвели до виокремлення цього округу.

Бузько-Дніпровський урановидобувний промисловий округ у ландшафтному відношенні неоднорідний, що зумовлено різними способами видобутку та переробки уранових руд, просторовим розташу-

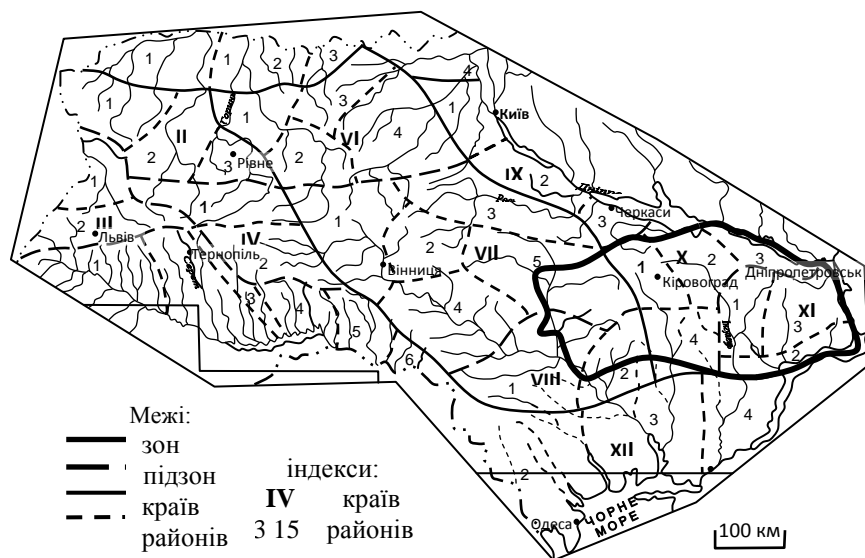

Рис. 1. Бузько-Дніпровський урановидобувний округ на схемі районування гірничопромислових ландшафтів Правобережної України [3]

ванням шахт, заводів, хвостосховищ тощо. Враховуючи це, у структурі округу виділено три промислових райони, ландшафти яких формуються в результаті видобутку й переробки уранових руд.

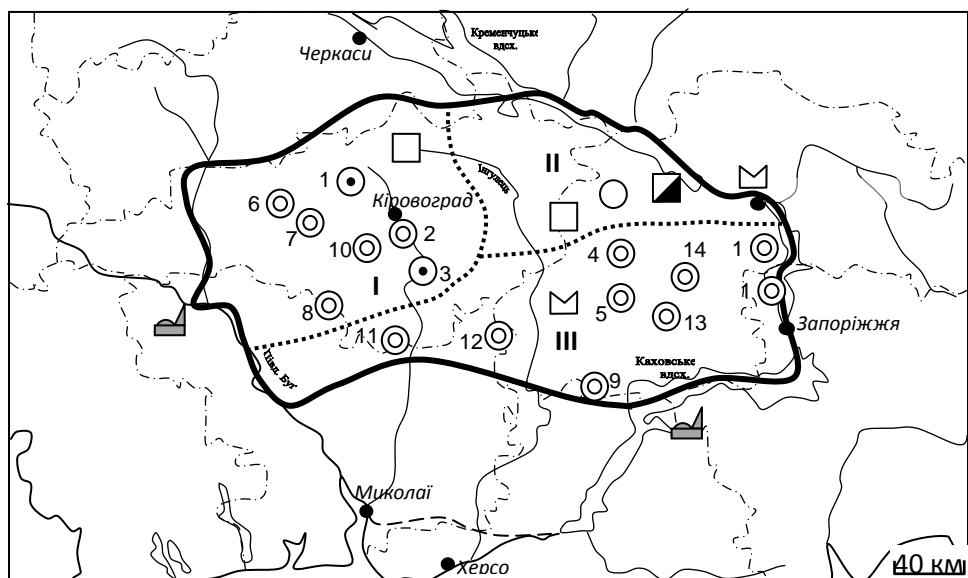
Від природних промислові райони відрізняються генезою, тривалістю формування, частою зміною меж, складнішою, контрастнішою та динамічнішою ландшафтною структурою. Межі промислових і природних районів не співпадають, проте межі промислових районів інколи можуть співпадати з межами геологічних районів (рис. 2).

Кіровоградський шахтно-відвальний промисловий район об'єднує промислові ландшафти уранових родовищ, розташованих у Кіровоградській області – Мічурінського (Інгульська шахта), Ватутінського (Смолінська шахта) та Новокостянтинівського (Новокостянтинівська шахта). У цьому районі здійснюється видобуток уранових руд та часткове їх збагачення; відкрито низку родовищ, що сприятиме розширенню площ промислових ландшафтів у майбутньому та виникненню проблем їх рекультивації, особливо відпрацьованих підземних порожнин.

Дніпропетровський промислово-хвостосховищний район охоплює ландшафти, що формуються в результаті діяльності підприємств із збагачення уранових руд та вилучення урану (власне промислові ландшафти), ландшафтні ділянки хвостосховищ, а також численні окремі урочища, що сформувалися у процесі їх функціонування.

У цьому районі видобуток уранових руд не ведеться (родовища відпрацьовані), однак тут сконцентровані всі переробні підприємства, хвостосховища, склади готової продукції, занедбані відвали й сміттєзвалища радіоактивних речовин та радіоактивні пустища.

Братсько-Девладівський промисловий район підземного вилуговування уранової речовини займає північні (Братське) й південні (Девладівське) території відповідно Миколаївської та Дніпропетровської

Перспективні родовища		Умовні позначки	
1. Ватутінське	9. Миколо-Козельське	⚡ атомні електростанції	⬭ промисловий
2. Северинське	10. Новокостянтинівське	⊙ діючі родовища	I, II, III промислові райони
3. Мічуринське	11. Братське	□ переробка уранової	
4. Жовторічинське	12. Сафонівське	○ діюче родовище	
5. Первомайське	13. Девладівське	▣ цирконієве виробництво	
6. Лозоватське	14. Новогурівське	⌘ науково-технічні	
7. Калинівське	15. Сурське	⊙ перспективні родовища урану	
8. Південне	16. Червоноярське		

Рис. 2. Районування промислових ландшафтів регіону видобутку і переробки уранових руд

областей. У цьому районі відкрито ще кілька (Сафонівське, Миколо-Козельське та ін.) родовищ придатних для підземного вилуговування урану. Ці родовища підготовлені до розробки, а відпрацьовані – частково рекультивовані.

Запропонована схема комплексного районування промислових ландшафтів урановидобувного регіону України дасть можливість більш цілеспрямовано провести оцінку й прогнозування несприятливого впливу урановидобувної промисловості на природне середовище, а також є науковою основою проведення рекультивації промислових ландшафтів.

Список використаних джерел

1. Гудзевич А. В. Динаміка техногенних ландшафтів Поділля : автореф. дис. на здобуття канд. геогр. наук : спец. : 11.10.11 «Конструктивна географія та раціональне використання природних ресурсів» / А. В. Гудзевич. – Львів, 1996. – 22 с.;
2. Денисик Г. И. Основные принципы и методы районирования техногенных ландшафтов / Г. И. Денисик // Методы исследования антропогенных ландшафтов. – Л., 1982. – С. 40–41.;
3. Денисик Г. И. Антропогенні ландшафти Правобережної України : монографія / Г. И. Денисик. – Вінниця : Арбат, 1998. – 292 с.;
4. Казаков В. Л. Антропогенні ландшафти Кривбасу / В. Л. Казаков // Проблеми ландшафтного різноманіття України : зб. наук. праць. – К. : Карбон Лтд, 2000. – С. 108–112.;
5. Маринич О. М. Фізична географія України : підручник / О. М. Маринич, П. Г. Шищенко. – К. : Знання, 2005. – 511с.
6. Мильков Ф. Н. Человек и ландшафты. Очерки антропогенного ландшафтоведения / Ф. Н. Мильков. – М.: Мысль, 1973. – 224 с.

Козинська І.П. Районування промислових ландшафтів регіону видобутку й переробки уранових руд в Україні / Антропогенне ландшафтознавство : перспективи розвитку. Збірник наукових праць [за редакцією Г.І. Денисика]. – Вінниця : ТОВ «Вінницька міська друкарня», 2013. – С. 78 – 81.